

N:o 50.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1897, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal och om slitande af tvister mellan arbetsgifvare och arbetstagare genom skiljemän.

Uti tre särskilda till lagutskottet hänvisade motioner hafva vid innevarande riksdag ifrågasatts åtgärder i syfte att förhindra brytande af aftal om arbete och att underlätta avslutandet af utbrutna strejker.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 42, anför herr *Ljungberg*, sedan han erinrat derom, att han i annan motion föreslagit Riksdagen att antaga lagbestämmelser i strafflagen till afböjande af onödiga och blott genom uppviglare åstadkomna strejker: »Det gifves arbetsinstitute, genom hvilka ett helt samhälles ekonomiska välfärd och sundhetstillstånd äfventyras, och fråga kan vara, och har äfven till och med inom vår radikala press blifvit väckt, huruvida icke samhället borde med lagstiftningens hjälp sätta sig i säkerhet för så farliga stämpingar. Vår lag saknar icke exempel på lagbestämmelser mot den enskildes godtycke eller egennyttan, när det gäller allmän välfärd. Men om det fall, som förekommer i kap. 15 § 4 byggningsbalken, att om någon, vid uppstånd till skogseld, kommer för sent eller träder från sitt arbete och ställe förr än hemlof gifves, är väl förtjent af straff (här dock alltför ringa), borde väl en strejk af brandcorpsens eller vattenledningsverkets, renhållningsväsendets och andra sådana för ett samhälles sundhet och välfärd nödvändiga arbetare vara lika straffvärd och beläggas med böter eller fängelse. Då under tjänstetiden tjänare ej eger afvika förr än tiden är ute, torde väl äfven för arbetare, som med

känndom om sina pligter och sitt ansvar antagit plats vid förenämnda inrättningar, den kontraherade arbetstiden böra gälla utan afbrott.

Då det visat sig, att icke ens anställandet såsom *lagstadde tjänare* kunnat hindra arbetare vid inrättning af ofvannämnda beskaffenhet att inställa arbetet, helst vederbörande domstol af uttrycket i legostadgans 6:e §, att husbonde åligger »tjenstehjon med försvarligt underhåll och tjenligt husrum förse», tagit sig anledning att förklara lagstadde arbetare, som ej äro i husbondes kost och bostad, icke kunna betraktas som husbondens tjänare, torde, om ej en sådan förklaring skall lemnas öfver detta stadgande, att med dessa ord icke afses någon pligt att lemna kost och bostad, der öfverenskommen ersättning därför lemnas, ett tillägg böra göras vid 1 mom. i 52 § af legostadgan, att bestämmelsen i detta mom. blefve tillämplig jemväl på arbetare, kontraktsevenligt anställda vid inrättningar sådana som brandcorps, vattenledningsverk, renhållningsväsende och liknande verk.»

I detta afseende ansåge motionären sig blott behöfva påminna om den stora strejken i Stockholm i juli 1896, för att visa, hvilken hotande fara för ett helt stort samhälle, vissa, ingalunda af nöd, utan af okynne, framkallade strejker kunde medföra. Det hände nemligen, sedan arbetarne vid Löfsta nedlagt arbetet och renhållningskarlar från staden blifvit dit utskickade, att dessa vägrade att arbeta, och då de på den grund afskedades, hotade arbetarne vid gasverket, renhållningen och vattenledningen samt gatstensättarne att nedlägga allt arbete, om ej de afskedade arbetarne återupptoges. Faran afböjdes för denna gång genom en kompromiss; men blott en vapenhvila torde ha inträdt.

I detta sammanhang ville motionären äfven hemställa, huruvida icke lagstiftningen borde hafva sin uppmärksamhet rigtad på nödvändigheten att *begränsa tiden* för en arbetsinställelses fortvaro, då en sådan vanligen just genom sin långvarighet medförde så oerhörda förluster för både näringarna och arbetarne.

Det vore icke bekant, hvad den i mer än 11 månader fortgående strejken bland 8 à 900 arbetare i Norbergs bergslag kostade dem, men det hade uppgifvits, att en betydligt kortare strejk i Köpenhamn, år 1895, bland 400 sjömän medförde för dem en förlust af 50—60,000 kronor; och af en tryckt berättelse om de arbetsinställelser, som år 1883 (det stora strejkåret) egde rum i New-York, inhemtades, att de 44,950 personer af olika yrken, som under det året inställt arbetet, hade förlorat 366,150 arbetsdagar till ett aflöningsvärde af 125,000 pund sterling (omkring 2,250,000 kr.); hvartill komme de ofantliga förluster, arbetsgifvarne lidit.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer herr Ljungberg, under anhållan, att lagutskottet måtte i hans förslag vidtaga den formella omredigering, som kunde af utskottet anses nödig, att Riksdagen måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse af 1 mom. i 52 § legostadgan:

»Afviker tjenstehjon ur tjenst förr än tjenstetid ute är eller det redo för sig gjort, hafve husbonde våld att hemta det åter, som i 45 § sägs; och blifve tjenstehjon i tjensten till flyttningsdag eller kontraktstidens slut samt miste halfva den betingade lönen och gälde skadan. Samma lag vare för arbetare, kontraktsevenligt anstälde vid allmänna inrättningar, sådana som brandcorps, vattenledningsverk, renhållningsväsende och liknande verk.»

Uti motionen n:o 43 i Första Kammaren anför samme motionär:

»Om man icke läser kunna tveka om nödvändigheten att, så snart möjligt är, bringa en strejk till afslutning, torde man väl äfven kunna enas derom att statsmagterna böra träffa härtill nödiga bestämmelser; och då man numera i flera länder ansett enda sättet att bilägga stridigheterna mellan arbetsgifvare och arbetare vara att upprätta skiljedomstolar — i Förenta staterna lära alla arbetareföreningar, utom en (jern- och stålarbetarnes), förordat skiljedomar, i stället för strejker och lockouter — torde det vara skäl att äfven i vårt land antaga denna, onekligen för civiliserade samhällen värdigare metod, hvilken för öfrigt alldeles icke är främmande för vår nyare lagstiftning. Uti den år 1887 den 28 oktober utfärdade »Lag om skiljomän» stadgas att i tvistemål kan enhvar af parterne påkalla skiljeaftal, hvarjemte föreskrifter lemnas angående skiljemännens antal och andra hithörande frågor.

Måhända skulle lämpligast vara, att ett tillägg rörande arbetsinställelse inlades uti nämnda lag; men då hithörande frågor äro af ganska skiljaktig beskaffenhet emot dem i andra tvistemål, torde skäl icke saknas att stifta en särskild lag om skiljemän i mål angående arbetsinställelser, i hvilken bland annat följande punkter torde böra upptagas:

1) På det att ej genom strejker alltför stor skada må tillfogas både det allmänna och enskilda, vore önskvärdt, att den först efter viss tids — exempelvis 7 dagars — uppsägning finge sättas i verket eller att den åtminstone kunde begränsas till en kortare tid, i hvilket

hänseende torde böra stadgas, att om densamma icke är inom 14 dagar afslutad, skola parterne vara pligtige att genast efter denna tids förlopp utse, hvardera 3 skiljemän, hvilka 6 personer sins emellan välja den 7:de, på sätt 4:de § i 1887 års lag stadgar, såsom ojäfvig skiljedomare. Sker ej sådan uppsägning som sagdt är, hafva arbetsgifvarne våld, der skriftligt aftal är genom strejken brutet, att antingen, genom vederbörande offentlig myndighet, låta i arbetet inställa den kontraktsbrytande eller innehålla hälften af den lön den senare har att fordra.

2) Har icke inom 3 dagar efter de 14 dagarnes förlopp *någondera* af parterne valt skiljemän och det inför magistraten i stad eller kronofogde å landet tillkännagifvit, skall strejken anses afslutad och arbetarne återgå till eller inställas i sitt arbete. Om åter blott endera af parterne, men icke båda, underlåter att välja skiljemän, skall den sidans skiljemän utses af nämnda myndigheter, hvilka likaledes hafva afgörande rätt i fråga om den 7:de skiljemannens utseende, derest parterne icke kunna förena sig om honom.

3) Slutes skiljeaftal utan förbehåll om rätt för parterne att klandra skiljedomen, skola de anses hafva utfäst sig att åtnöjas med densamma.

4) Undandraget sig *någondera* af parterne domens fullgörande när den är laga kraftvunnen, är det arbetsgifvarne, anses de hafva bifallit arbetarnes anspråk, och om det är arbetarne, få de underkasta sig förutvarande vilkor.

Vill åter klagan föras öfver skiljedom, hvilken bör inom två dagar efter dess afkunnande skriftligen meddelas parterne, ega de derom föra talan hos underrätt i den ort der strejken utbrutit; och öfver den domstols utslag må ej klagan föras.

Dessa äro blott hufvuddragen af de föreskrifter, som jag tänkt mig angelägna och hvilka redan delvis äro antagna i andra länder, der man sökt finna utvägar att utan den bittra och långvariga strid, som annars vanligen åtföljer hvarje strejk, inom kort tid bilägga en sådan; och öfriga nödvändiga detaljbestämmelser torde kunna meddelas af lagutskottet, till hvars pröfning i första hand detta förslag öfverlemnas.

Jag betviflar icke att äfven andra frågor än de af mig nu berörda skulle påkalla lagstiftningens mellankomst. Så till exempel är man på god väg att här i landet införa det i vissa främmande länder gängse boycottningssystemet, i det att t. ex. under tobaksarbetarestrejken tryckta cirkulär utdelades, innefattande uppmaningar att ej köpa vissa firmors produkter; man fordrar att misshaglige verkmästare skola afskedas, och det skall ej numera stå en arbetsgifvare fritt att afsäga sig en arbetares biträde, och från den hamnarbetarestrejken, som nyligen

pågått i Stockholm, då man likasom vid sjömansstrejken i Köpenhamn förmenade lasterna gerna kunde ruttna i fartygen, är ej steget långt till det tyranni, som de engelske dockarbetarne nyligen velat utöfva, då deras utskott offentliggjort en proklamation, enligt hvilken intet från europeisk hamn kommande fartyg skall blifva lossadt, om icke de arbetare som lastat det äro medlemmar af någon fackförening; men huruvida lagstiftningen ännu må ingripa mot dylika redan förekomna eller blott emotsedda yttringar af fanatism eller öfvermod vill jag för tillfället lemna derhän.

Det nära nog laglösa tillstånd, som för närvarande inträder inom det arbetsfält, der strejk utbryter, är för arbetaren i de allra flesta fall till stor skada; och det ingalunda i sig förkastliga mål, som han åsyftar — bättre utkomstmedel — bör kunna vinnas både förr och med större säkerhet genom en förut bestämd ordning för dylika tvisters slitande.»

Med stöd häraf föreslår motionären, att en lag om skiljemän i mål angående arbetsinställelser måtte stiftas hufvudsakligen af det innehåll, som blifvit af motionären antydt.

Slutligen hemställer herr *C. J. Jakobson* uti en inom Andra Kamraren väckt motion, *n:o 49*, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och förelägga Riksdagen ett lagförslag i syfte att skaffa laga effektivt skydd åt arbetsaftalets helgd.

Som skäl härför anför denne motionär:

»Med sorg och bekymmer se våra dagars arbetsgifvare framtiden an tack vare den strejksarsot, hvilken allt mer synes utbreda sig bland arbetarne i olika näringar. Man behöfver icke förmena arbetarne deras rätt att söka ständig förbättring i sina ekonomiska vilkor för att med växande oro iakttaga, huru de allt hellre och hellre tillgripa strejkutvägen för att nå detta mål. Gällande lagar och förordningar förmå faktiskt intet mot allt det ofog, som bedrifves före och under en strejk, men då alla samhällsmedlemmar med rätt kunna fordra skydd mot den ekonomiska sköfling, som alltid drabbar arbetsgifvaren genom en strejk, huru okynnesmessig denna än varit, synas statsmagterna hafva skyldighet tillse, att det påpekade onda på möjligast fullständiga sätt afhjelpes.

I äldre tider, med de förhållanden som då rådde i afseende å

husbönders och tjenares ömsesidiga ställning, fans en lagstiftning, som på ett både praktiskt och för båda parterna gynsam sätt ordnade deras inbördes rättigheter och skyldigheter, men denna lagstiftningsform, den s. k. legostadgan, räcker icke till efter den enorma utveckling i vexlande former, som äfven arbetsmarknaden erhållit i våra dagar. Det är numera endast jordbruksarbetare, som träffa tjensteaftal på basis af tjenstehjonsstadgan. Och om än de icke vilja försaka de fördelar af en för längre tid tryggad ställning, af huld och vård under sjukdomens dagar m. m., som tjenstehjonsstadgan erbjuder, så skulle en stadsarbetare knappt våga visa sig så »otidsenlig» att taga laga städsel, för allt det hån detta skulle inbringa honom från »klassmedvetna» kamrater. Man föredrager i städerna i bästa fall att träffa uppgörelse med sin arbetsgifvare med en kortare uppsägningstid, hvilken arbetsgifvaren, som alltid kan afpressas godtgörelse för ett brutet aftal, nog får hålla, men hvilken, enligt hvad erfarenheten lärt, arbetarne hålla, endast om och så länge de hafva lust.

De gällande lagar, som eljest skulle kunna skydda mot strejkmisshandlingar, inskränka sig i själfva verket till en lam och intetsägande förordning om ansvar för hot och våld från strejkande mot sådana kamrater, som ej vilja deltaga i strejken. Men om detta lagbud har man redan fått den erfarenheten, att det icke kan sägas alls gagna, enär agitatorer och strejkledare med iakttagande af nödig försigtighet icke alls behöfva frukta denna lag och likväl fullt ut kunna använda sina magtmedel mot strejkvägrande kamrater.

Då denna art af skyddslagstiftning mot strejker sålunda visat sig fruktlös, men då å andra sidan statsmagterna ovilkorligen äro skyldiga att skydda arbetsgifvare och äfven icke-strejklystne arbetare mot de skador, som en strejk ådrager dem, synes det mig, att de lagstiftande myndigheterna icke hafva mer än ett sätt att välja för att ernå detta syfte.

Detta sätt är att genom en klok och praktisk lagstiftning *stadga ett effektivt skydd å båda sidor för arbetsaftalets helgd.*

Det är detta skydd, som nu faktiskt saknas. Rättslöshetstillståndet är i själfva verket fullständigt, såsom en lika sorglig som mångtalig erfarenhet visat. En mästare i ett yrke träffar aftal med sina arbetare om t. ex. två veckors ömsesidig uppsägning och en viss lön och på grund häraf gör han upp pris på sina leveranser till kunderna. Det gäller t. ex. ett större arbete på en nybyggnad eller dylikt. Arbetarnes fackförening får reda på att mästaren åtagit sig beställningen i fråga, och genast är tillfället lägligt att framställa mer eller mindre

obefogade eller ibland oförsynta kraf, hvilka genast måste beviljas, eljest strejk ögonblickligen! Ett annat fall: en mästare har uppgjort med sina arbetare att verkställa det eller det arbetet för en viss ackordsumma. Med stöd af denna träffar han aftal med sin kund och utfäster sig, såsom brukligt är, att betala en viss plikt, om ej arbetet blir färdigt på utsatt tid. Emellertid påbjuder fackföreningen strejk, och mästaren har att välja mellan att betala den dryga plikten eller att betala sådan arbetslön, att denna åter upp hela förtjensten och kanske mera dertill.

Man må icke invända, att dylika fall väl kunna tänkas, men näppeligen torde förekomma. Tvärtom torde det vara litet hvar bekant, att sådant numera är så alldagligt, särskildt i de större städerna, att allmänhetens intresse därför förslöats, under det att näringsidkare i alla branscher med oro och bekymmer dagligen se sig hotade af olika yttringar af fackföreningstyraniet. Och om det på den allra sista tiden synts vara något mindre strejker än förut, kan det helt visst anses orsakadt deraf, att den socialistiska arbetareledningen rustar sig för en kommande s. k. storstrejk, hvars förödande verkningar helt visst icke skulle stå tillbaka för de sköflingar, ett krig plägar medföra.

Men, säger man, hvarför finna sig arbetsgifvarne utan vidare i att arbetarne bryta det ingångna aftalet? Jo, svaras, därför att lagen icke ger dem tillfälle att uttaga sin rätt. Visserligen kan ju arbetsgifvaren draga arbetaren inför domstol med yrkande af skadestånd, och har han ett bindande kontrakt, dömer nog äfven domstolen arbetaren skyldig att betala, men hvad mer! Då det sedan blir fråga om att utkräfvå skadeståndet, saknar arbetaren medel, och det hela resulterar i att mästaren utom sin förra förlust äfven får vidkännas utgifterna för processen. För att icke tala om att han derefter i all sin tid skulle utpekas såsom arbetarefiende och sannolikt äfven förföljas af de moderna tyranner, som kallas fackföreningsledare.

Naturligtvis är det icke meningen att på något sätt inskränka arbetarens lagliga frihet att efter godtfinnande förfoga öfver sin dyrbaraste egendom, sitt arbete, eller att sätta det högsta pris derpå, som han kan betinga sig på arbetsmarknaden. Det kan icke heller blifva tal om att på något sätt inskränka arbetarnes sammanslutningsrätt, så mycket mindre, som i denna i och för sig icke ligger något skadligt. Här kan endast blifva fråga om, och det är äfven allt hvad som behöfves, att *skapa en lagstiftning, som på ett nöjaktigt sätt skaffar helgd åt det arbetsaftal, som arbetaren sjelf fritt och otvunget ingått med sin arbetsgifvare*, det må för öfrigt afse kortare eller längre tid, ett större

eller mindre styckarbete. Blefve det förenadt med ett tillräckligt strängt ansvar att bryta ett arbetsaftal, vare sig mästaren eller arbetaren gjorde det, ett ansvar som kunde resultera i tvångsarbete, der, på grund af tredska eller oförmåga att betala, skada tillfogades endera kontrahenten eller en del arbetare af deras arbetskamrater, lär det icke finnas ringaste tvifvel derom, att icke derigenom alla okynnesstrejker skulle förebyggas. Ingens lagliga rätt kränktes af en dylik lag, ty det är en hvars pligt att hålla hvad han lofvat. Och de olägenheter, hvilka kunna förmenas vidlåda ett dylikt stadgande, äro helt visst icke omöjliga att afhjelpa. Frågan är blott att utan rädsla och undfallenhet för en högröstad socialistisk agitation taga steget fullt ut och icke nöja sig med en halfmesyr, som skulle skada mer än gagna.

För att bereda rum för en sådan lag måste emellertid en del formella lagändringar göras, hvadan jag för min del anser lyckligast, om Kongl. Maj:t toge frågan under ompröfning och efter noggrann utredning förelade Riksdagen ett lagförslag i afsedt syfte. Innebörden af den nya lagen torde dock till sina hufvuddrag här böra beröras.

Liksom enligt den nuvarande tjenstehjonsstadgan tredska att fullgöra arbetsaftalet medför utom ekonomisk påföljd äfven annat straff, och då denna princip således redan har burskap i vår lagstiftning, bör sådan påföljd stadgas i afseende å allt slags arbetsaftal, som ingås under lagligt betryggande former. Ett skriftligt kontrakt bör alltså vara laga bindande, hur kort tid det afser, eller om det blott är fråga om styckarbete, ett eller flera. Bryter endera parten aftalet, skall han af den andra parten lagföras och skadan för kâranden undersökas och bestämmas. Efter fallen dom skall den dömde utbetala den ådömda skadeersättningen och rättegångskostnaderna. Kan han ej det, eller tredskar han, må han hållas till allmänt arbete i viss, mot den ådömda summan svarande tid. Gifvet är, att lagbudet skall så affattas, att det skyddar den, som *oförvålladt* bryter ett aftal, för annat än ekonomisk risk. Likaså bör det tillses, att unga eller oerfarna arbetare, som möjligen af samvetslösa arbetsgifvare narrats att träffa sådana aftal, hvilka antingen på grund af allt för låg arbetslön eller andra dylika orsaker icke kunna hållas, sedan detta vederbörligen konstaterats, icke må drabbas af ansvar för ett dylikt aftals brytande.»

Förevarande motioner, hvilka af utskottet behandlats i ett sammanhang, hafva det syftet gemensamt att söka, så vidt möjligt är, förebygga eller åtminstone förminska de skadliga verkningarne af arbetsinställelser till trots af ingångna arbetsaftal; och säkerligen kan intet med fog invändas mot rättmätigheten af detta syfte, liksom man ej lär kunna bestrida behovet af åtgärder uti ifrågavarande riktning. Om man nemligen fasthåller — hvad herr Jakobson i sin motion påpekat och hvad utskottet till förebyggande af missförstånd vill ytterligare betona — att det icke blifvit ifrågasatt och ej kan på allvar komma i fråga att i ringaste mån inskränka arbetarnes rätt att fritt förfoga öfver sin arbetskraft och söka betinga sig det pris för sitt arbete, som de anse motsvara detsamma, så kan det icke förnekas, att ett aftal om arbete å ena och arbetspris å andra sidan bör, likaväl som hvarje annan medveten och frivillig öfverenskommelse, uppfyllas, der så påfordras, och detta likaväl af den ena som af den andra af parterna, samt, till den ändan, vara faktiskt förbindande lika starkt åt båda hållen. Behovet åter af åtgärder, egnade att uppnå ifrågavarande syfte, synes utskottet vara praktiskt ådagalagdt genom de arbetsinställelser af större omfattning, hvilka på senare tider egt rum i vårt land, och af de förluster och den skada, som derigenom uppstått för såväl arbetsgivare som arbetstagare.

Kan man således, enligt utskottets mening, vara temligen ense om lämpligheten af särskilda lagstiftningsåtgärder till förekommande, så långt ske kan, af ekonomisk skada genom brytande af arbetsaftal, så torde enigheten icke vara lika stor, då fråga blir om beskaffenheten af de åtgärder, som för detta ändamål böra vidtagas.

Hvad först beträffar herr Ljungbergs förslag i hans ofvannämnda motion, n:o 42, om ändring i gällande legostadga i syfte att arbetare i det allmännas tjenst, hvilkas arbete vore af sådan särskild betydelse för samhället, att dess inställande skulle kunna medföra särskild fara eller särskilda obehag för det allmänna, skulle kunna, äfven om de ej vore i tjensten anställda i den ordning, som i legostadgan afses, derest de före den bestämda tjenstetidens slut afveke ur tjensten, i likhet med tjenstehjon genom vederbörande myndighet återhemtas och inställas i den tjenst, de lemnat, så kan utskottet — bortsedt från det formelt origtiga uti att i legostadgan införa bestämmelser angående arbetare, som icke äro tjenstehjon — icke förorda en dylik bestämmelse. Dels synes det nemligen utskottet icke finnas skäl för en utsträckning af detta stadgande, hvilket torde kunna anses som temligen föråldradt

och som också beträffande tjenstehjon icke ofta lärer komma till användning, dels torde man beträffande sådant arbete som det, om hvilket här är fråga, hafva än mera orsak än i andra fall att icke dertill använda mot deras vilja dem, som velat öfvergifva detsamma.

Herr Ljungbergs i motionen n:o 43 framställda förslag afser att möjliggöra och, i händelse af tredska å någondera sidan, framtvinga ett hastigare slitande af tvist i mål angående arbetsinställelse, än nu kan åstadkommas; och ett medel härför tror sig motionären hafva funnit i ett lagstadgande om skiljedomstolar för afgörande af dylika tvister. I detta afseende hyser utskottet emellertid den åsigt, att skiljemannainstitutet, hvilket för öfrigt icke torde hafva omfattats med det förtroende eller visat sig medföra den praktiska nytta, som man vid stiftandet af gällande lag om skiljemän förväntat, icke bör påtvingas de parter, som icke äro ense om att anlita denna utväg. Då utskottet derjemte finner de af motionären antydda särskilda bestämmelser i detta afseende vara dels för part, som tredska att välja skiljemän eller undandraget sig skiljedomens fullgörande, allt för stränga, dels skäligen opraktiska, kan utskottet icke biträda herr Ljungbergs i sistnämnda motion gjorda hemställan.

Utskottet, som icke heller delar herr Jakobsons åsigt, att det skadestånd, som kan ådömas den, hvilken utan skäl brutit ett arbetsaftal, bör förvandlas till allmänt arbete, anser emellertid, att någonting bör göras för att bereda nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsaftal, och då andra bestämmelser härutinnan än de föråldrade och föga tillämpliga stadgandena i tjenstehjonsstadgan icke finnas samt den utredning af hithörande förhållanden, som lärer böra föregå ett nytt lagstadgande i ämnet, endast kan genom Kongl. Maj:ts försorg åvägabringas, dervid jemväl torde böra tagas i öfvervägande, huruvida skiljedom kan och bör i vidsträcktare mån än nu gällande lag om skiljemän medgifver användas vid tvister emellan arbetsgifvare och arbetstagare, föranlåtes utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i anledning af förevarande motioner i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana lagbestämmelser rörande arbetsaftal, som

för vinnande af ofvan angifna syfte kunna anses
erforderliga.

Stockholm den 21 april 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation af herr *Ohlsson*.

Herr *Redelius* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i
ärendets behandling inom utskottet.
